

Aanwijzing onmiddellijke invrijheidstelling

Categorie : Executie

Rechtskarakter: Aanwijzing i.d.z.v. artikel 130 lid 4 Wet RO

Afzender: College van procureurs-generaal

Adressaat: Hoofden van de parketten

Registratienummer: 2011A016

Datum vaststelling: 11-07-2011

Datum inwerkingtreding: 01-08-2011

Geldigheidsduur: 31-07-2015

Publicatie in Stcrt.: PM

Vervallen: Aanwijzing onmiddellijke invrijheidstelling (2006A018)

Relevante beleidsregels OM: –

Wetsbepalingen: artikelen 553 en 570 Sv

Jurisprudentie: –

Bijlage(n): 1

Achtergrond

Artikel 553 Sv bepaalt dat de tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen geschiedt door het openbaar ministerie (OM) dan wel op voordracht van het OM door de minister van Justitie. Artikel 570, eerste lid, aanhef en onder e, Sv, schrijft voor dat de invrijheidstelling geschiedt door het hoofd van de inrichting¹, zodra het bevoegd gezag de last tot invrijheidstelling aan het hoofd van de inrichting heeft verstrekt. Deze wettelijke regeling inclusief de administratieve afwikkeling en het daarmee gepaard gaande tijdsverloop is in overeenstemming met de jurisprudentie van het Europese Hof te Straatsburg (onder andere de uitspraak van het EHRM van 1 juli 1997 (Manzoni tegen Italië, nr. 70/1996/689/881).

De aanleiding voor de wijziging van deze aanwijzing is de aanpassing van het model bevel onmiddellijke invrijheidstelling en voorts de wens om de bijlagen 1, 3A en 3B niet langer onderdeel te laten uitmaken van de aanwijzing.

Voortaan wordt alleen nog gebruik gemaakt van het aangepaste model bevel onmiddellijke invrijheidstelling. Het model bevel zal worden opgenomen in de bedrijfsprocessensystemen. Tot die tijd is het model bevel te vinden in JKS > Kennisdomeinen > Executie/afdoening > Documenten.

De lijsten met de adres- en contactgegevens van de penitentiaire inrichtingen respectievelijk de

justitiële jeugdinrichtingen (de voormalige bijlagen 3A en 3B) zijn geschrapt. Actuele adres- en

contactgegevens van de inrichtingen zijn te vinden op: [http://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/](http://www.dji.nl/Organisatie/Locaties/Penitentiaire-inrichtingen/)

<http://www.dji.nl/Organisatie/Justitiële-jeugdinrichtingen/>.

De voormalige bijlagen 2A en 2B (werkinstructies onmiddellijke invrijheidstelling buiten kantoortijden

voor meerderjarigen respectievelijk jeugdigen²) zijn samengevoegd, waarbij afwijkende regelingen

voor meerderjarigen/jeugdigen uitdrukkelijk zijn benoemd, en vernummerd als bijlage 1. De werkin-

structies zijn inhoudelijk en procesueel niet gewijzigd.

Samenvatting

Deze aanwijzing bevat gedragsregels voor het OM in geval de zittingsrechter (inclusief de raadkamer) de opheffing c.q. schorsing van de voorlopige hechtenis heeft bevolen en de onmiddellijke invrijheidstelling van de verdachte heeft gelast.

Executie

1. Artikelen 553 en 570 Sv: beleidsruimte voor het OM

Op basis van de artikelen 553 en 570 Sv wordt het bevel onmiddellijke invrijheidstelling/schorsing van de voorlopige hechtenis niet in de zittingszaal geëxecuteerd, maar in de inrichting.

Met de tenuitvoerlegging van dit bevel is vanwege de administratieve afhandeling enige tijd gemoeid. In het kader van deze administratieve afwikkeling wordt verdachte eerst teruggebracht naar de

¹ Onder inrichting wordt verstaan een penitentiaire inrichting of een justitiële jeugdinrichting.

² De term jeugdige(n) wordt hier gehanteerd omdat uitsluitend bedoeld wordt op minderjarigen van 12 jaar en ouder.

inrichting. Het is vervolgens de directeur van de inrichting die op basis van het bevel tot onmiddellijke invrijheidstelling de verdachte daadwerkelijk in vrijheid stelt. Wanneer op dat moment blijkt dat er een aansluitende titel voor vrijheidsbeneming is, wordt verdachte niet in vrijheid gesteld.

Titels voor voortdurende vrijheidsbeneming kunnen bestaan in:

- voor tenuitvoerlegging vatbare rechterlijke beslissingen die vrijheidsbeneming meebrengen,
- in geval van vreemdelingen: het onderzoek naar de status van de verblijfstitel dan wel het op grond van art. 59 Vreemdelingenwet 2000 in vreemdelingenbewaring stellen.

Aangezien de aansluitende executie van de vervolgstraf van rechtswege plaatsvindt, hoeft verdachte niet opnieuw te worden aangehouden. Wanneer de voorlopige hechtenis op last van de zittingsrechter is geschorst (bijvoorbeeld in verband met persoonlijke omstandigheden of in het kader van de executie van een bijzondere voorwaarde) en er blijken vervolgstaffen te zijn, overlegt de advocaat-generaal/officier van justitie met de executie-advocaat-generaal/executie-officier van justitie van het executerende (ressorts)parket over de vraag of de executie van de vervolgstaffen eveneens kan worden geschorst/opgeschort. De uitkomst van dit overleg wordt zo spoedig mogelijk door advocaat-generaal/officier van justitie van het executerend parket aan de inrichting meegedeeld.

2. Procedure bij een behandeling van de zaak door de zittingsrechter

Wanneer de zittingsrechter heeft bepaald dat de voorlopige hechtenis met onmiddellijke ingang wordt opgeheven, maakt de advocaat-generaal/de officier van justitie ter plekke een bevel onmiddellijke invrijheidstelling op en ondertekent dit. In alle zaken die zijn verwerkt in de bedrijfsprocessensystemen maakt de advocaat-generaal/de officier van justitie gebruik van het model bevel onmiddellijke invrijheidstelling³.

Het ondertekende bevel wordt **onverwijld gefaxt** naar het bureau bevolkingsadministratie van de betreffende inrichting. Om te voorkomen dat de fax buiten kantooruren op een onbemande fax/afdeling terecht komt, wordt **ook telefonisch doorgegeven** dat er een bevel onmiddellijke invrijheidstelling gefaxt wordt en afgesproken naar welk nummer de fax gezonden dient te worden. Tevens wordt een kopie van het bevel meegegeven aan de vervoersdienst. De vervoersdienst geeft deze kopie af aan het dienstdoend personeel van de inrichting. Het originele bevel wordt in het (digitale) strafdossier gevoegd.

In geval van schorsing van de voorlopige hechtenis wordt het rechterlijk schorsingsbevel bij voorkeur gelijktijdig met het bevel invrijheidstelling vrijgegeven voor executie en aan de inrichting gefaxt, met het verzoek dit bevel aan de verdachte uit te reiken/te betekenen. Zo wordt voorkomen dat verdachte in vrijheid wordt gesteld voordat de schorsingsvoorwaarden in persoon betekend zijn.

3. Procedure bij een behandeling van de zaak in raadkamer

Wanneer de raadkamer een vordering gevangenhouding of een vordering verlenging van de gevangenhouding heeft afgewezen, betekent dit niet dat verdachte onmiddellijk in vrijheid moet worden gesteld. Het lopende bevel bewaring of gevangenhouding is immers nog van kracht, tenzij de rechter in de beschikking heeft bepaald dat de voorlopige hechtenis met onmiddellijke ingang wordt opgeheven. Wanneer de rechter de voorlopige hechtenis schorst, gaat de schorsing in de regel in op de dag **na** de raadkamerbehandeling. Meestal geeft de rechter in de beschikking aan op welk moment de schorsing ingaat.

De onder 2 beschreven procedure wordt uitsluitend in die zaken gevolgd waarin:

- a. de raadkamer onmiddellijk en in aanwezigheid van de verdachte uitspraak doet en de voorlopige hechtenis met onmiddellijke ingang opheft, én;**
- b. het lopende bevel bewaring of gevangenhouding niet langer een titel oplevert voor vrijheidsbeneming.**

In alle andere gevallen wordt de beschikking diezelfde dag door de administratie van de afdeling preventieven van het betreffende parket dan wel door de raadkameradministratie naar de inrichting gefaxt.

4. Procedure invrijheidstelling

De verdachte wordt zo spoedig mogelijk na het uitspreken van de opheffing/schorsing van de voorlopige hechtenis naar de inrichting vervoerd.

³ Totdat het model bevel onmiddellijke invrijheidstelling is ingebracht in de bedrijfsprocessensystemen is het model bevel toegankelijk via JKS > Kennisdomeinen > Executie/afdoening > Documenten.

Wanneer er geen vervolgstaffen zijn en betrokkene Nederlander is dan weleen verblijfsstatus in Nederland heeft, wordt hij na aankomst in de inrichting dezelfde dag nog in vrijheid gesteld, na de gebruikelijke uitschrijvingsprocedure. De inrichting voorziet in dat geval betrokkene zo nodig van financiële middelen om met het openbaar vervoer zijn huis/verblijfadres te bereiken.

5. Verdachte is tevens vreemdeling

Indien de verdachte tevens vreemdeling is, en er te zijnen aanzien geen voor tenuitvoerlegging vatbare vonnissen of arresten zijn die vrijheidsbeneming impliceren, dient de inrichting betrokkene onverwijld aan de vreemdelingendienst van de woon-/verblijfplaats (indien niet bekend: de vreemdelingendienst van de gemeente waar de vreemdeling verblijft) over te dragen, ten einde een onderzoek naar de verblijfsstatus mogelijk te maken of (indien dit onderzoek reeds heeft plaatsgevonden), in vreemdelingenbewaring te stellen op grond van art. 59 vreemdelingenwet 2000.

Overgangsrecht

De beleidsregels in deze aanwijzing hebben gelding vanaf de datum van inwerkingtreding.

BIJLAGE 1 ONMIDDELLIJKE INVRIJHEIDSTELLING BUITEN KANTOORTIJDEN

Aanleiding

De toenmalige minister van Justitie heeft in 2006, in reactie op Kamervragen, de Tweede Kamer laten weten dat voor vrijheidsbeneming ná de dag waarop het bevel invrijheidstelling is gegeven, geen grondslag bestaat:

'Een redelijke wetsuitleg brengt mee dat van de verdachte in het algemeen kan worden gevergd dat hij mee teruggaat naar de inrichting voor de afwikkeling van het bevel. Ik stel voorop dat regel is dat het bevel in ieder geval dezelfde dag ten uitvoer wordt gelegd. Voor vrijheidsbeneming na ommekeer van de dag waarop de invrijheidstelling is bevolen is geen grondslag aanwezig. In het algemeen geldt dus niet dat aan een bevel tot opheffing of schorsing van voorlopige hechtenis à la minute dient te worden voldaan en dat het voortduren van vrijheidsbeneming meteen daarop onrechtmatig wordt. (Vgl. ook de uitspraak van het EHRM van 1 juli 1997 (Manzoni tegen Italië, nr. 70/1996/689/881), waarin een ophoud van 3,5 uur voor daadwerkelijke invrijheidstelling geen schending van artikel 5 EVRM werd geoordeeld.) De mogelijkheid bestaat dat de rechter in het concrete geval weliswaar heeft beslist dat er geen titel meer aanwezig is voor het voortduren van de voorlopige hechtenis, maar dat vrijheidsbeneming op een andere titel moet worden ten uitvoer gelegd. [...]

Ik meen dat geen aanvullende wettelijke regeling nodig en wenselijk is voor het kort ophouden van een verdachte voor het vervoer naar de inrichting, met dien verstande dat dit vervoer zo spoedig mogelijk plaatsvindt en de penitentiaire inrichting de benodigde procedures kan afhandelen. De invrijheidstelling kan dan zo spoedig mogelijk plaats vinden.⁴

De minister heeft de hoofdinspecteur DJI gevraagd om in overleg met het College van procureurs-generaal maatregelen te nemen die ertoe leiden dat de invrijheidstelling zo spoedig mogelijk kan plaatsvinden en de penitentiaire inrichtingen de benodigde procedures kunnen afhandelen. Naar aanleiding hiervan zijn werkinstructies opgesteld voor de onmiddellijke invrijheidstelling buiten kantoortijden van meerderjarigen uit penitentiaire inrichtingen respectievelijk jeugdigen uit justitiële jeugdinrichtingen. Deze zijn nu samengevoegd in onderstaande werkinstructie, waarbij afwijkende regelingen voor meerderjarigen/jeugdigen uitdrukkelijk zijn benoemd.

Werkinstructie onmiddellijke invrijheidstelling buiten kantoortijden

1. De afdeling Bevolkingsadministratie (BVA)/Jongerenadministratie controleert elke werkdag aan de hand van de signaallijsten of er gedetineerden/jeugdigen zijn die op die dag een zitting hebben bij de rechtbank of het gerechtshof. Vervolgens controleert de administratiemedewerker tijdig (voor het einde van de kantoortijd) of in deze zaken een onmiddellijke invrijheidstelling is uitgesproken. Dit gebeurt telefonisch bij de betrokken instantie. Indien er een onmiddellijke invrijheidstelling is uitgesproken, dan handelt de administratiemedewerker de invrijheidstelling conform de reguliere procedure af.
2. Indien aan het einde van de werkdag nog niet bekend is of er een onmiddellijke invrijheidstelling zal volgen, dan bereidt de administratiemedewerker de afwikkeling van een eventuele onmiddellijke invrijheidstelling voor ten behoeve van de geconsigneerde directeur. Hiervoor verricht de administratiemedewerker de volgende handelingen:
  - a. De administratiemedewerker controleert bij gedetineerde in TULP GW en aan de hand van het BVA-dossier/bij jeugdigen in TULP JJI en aan de hand van het dossier of er vervolgvonnissen aanwezig zijn. De medewerker maakt hiertoe een uitdraai van de registratiekaart en controleert de checklist.
  - b. De administratiemedewerker controleert of de gedetineerde/de jeugdige de Nederlandse nationaliteit bezit. Is dat niet het geval, dan controleert de medewerker of op de uitdraai van de registratiekaart het CRV-nummer en de verantwoordelijke Vreemdelingendienst staan vermeld. Indien er geen Vreemdelingendienst op de registratiekaart staat, dan is de piketfunctionaris binnen de eigen regio het aanspreekpunt. De piketfunctionaris van de Vreemdelingendienst is op te vragen via het landelijke politienummer 0900-8844. De administratiemedewerker noteert vervolgens de ontbrekende gegevens op de uitdraai van de registratiekaart. De administratiemedewerker legt deze informatie aan het einde van de werkdag klaar voor de geconsigneerde directeur.
3. Ingeval van een onmiddellijke invrijheidstelling buiten kantoortijden, meldt het Openbaar Ministerie telefonisch bij de in de penitentiaire inrichting/de justitiële jeugdinrichting aanwezige leidinggevende die piketdienst draait (afdelingshoofd of wachtcommandant/andere hiertoe

⁴ TK 2005–2006, aanhangsel 1783, nr. 839.

gemachtigde) dat er een bevel onmiddellijke invrijheidstelling zal worden verstuurd. Het Openbaar Ministerie informeert dan naar welk faxnummer het bevel verstuurd kan worden. Het Openbaar Ministerie geeft een kopie van het bevel mee aan de transportmedewerkers ter overhandiging aan de in de penitentiaire inrichting aanwezige leidinggevende (afdelingshoofd of wachtcommandant). Het bevel onmiddellijke invrijheidstelling bevat in elk geval:

- a. personalia
  - b. parketnummer
  - c. datum invrijheidstelling
- en voor jeugdigen tevens:
- d. datum afgifte.

Ook staat op het bevel een telefoonnummer waarop het Openbaar Ministerie na kantoortijden bereikbaar is voor eventueel overleg. Desgewenst vermeldt het Openbaar Ministerie op het bevel of er sprake is van bijzonderheden, zoals begeleid vervoer (bijvoorbeeld bij opname in een kliniek).

4. De in de penitentiaire inrichting/de justitiële jeugdinrichting aanwezige leidinggevende (afdelingshoofd of wachtcommandant/andere hiertoe gemachtigde) die het bevel tot onmiddellijke invrijheidstelling per fax ontvangt, controleert het faxnummer waarvan het bevel afkomstig is. Ook controleert hij of de transportmedewerker een kopie van het bevel heeft.
Na deze controle waarschuwt de leidinggevende de geconsigneerde directeur.
5. Bij onmiddellijke invrijheidstelling van een meerderjarige gedetineerde komt de geconsigneerde directeur naar de penitentiaire inrichting. Bij onmiddellijke invrijheidstelling van een jeugdige is er telefonisch overleg met de geconsigneerde directeur. Indien de situatie hierom vraagt kan de geconsigneerde directeur naar de justitiële jeugdinrichting komen.
De directeur controleert aan de hand van het BVA-dossier/het dossier van de Jongerenadministratie en de uitdraai van de registratiekaart of er vervolgvonnissen of andere insluitingstitels (bijvoorbeeld preventieve hechtenis) aanwezig zijn.
Indien er vervolgvonnissen zijn en de voorlopige hechtenis is *opgeheven*, dan wordt de gedetineerde/de jeugdige ingesloten op grond van de nieuwe titel. Hiervoor is geen nieuwe opdracht van het Openbaar Ministerie vereist. Het schriftelijke bevel invrijheidstelling wordt nu niet ten uitvoer gebracht en wordt alleen gebruikt ter beëindiging van de vrijheidsbeneming in de zaak waarin uitspraak is gedaan.
Indien er vervolgvonnissen zijn en de voorlopige hechtenis is *geschorst*, bijvoorbeeld ten behoeve van opname in een kliniek, dan neemt de geconsigneerde directeur onmiddellijk telefonisch contact op met het Openbaar Ministerie voor nader overleg. Het Openbaar Ministerie beslist dan of de gedetineerde/de jeugdige in vrijheid wordt gesteld of wordt ingesloten op grond van een vervolgvonnis.
6. Indien er geen vervolgvonnissen zijn, dan controleert de geconsigneerde directeur op de registratiekaart of de gedetineerde/de jeugdige de Nederlandse nationaliteit bezit. Is dat niet het geval, dan handelt de directeur overeenkomstig het VRIS-protocol: de directeur neemt contact op met de Vreemdelingendienst.
7. Indien op grond van voorgaande stappen geen bezwaar is gebleken, dan wordt de gedetineerde/de jeugdige nog dezelfde dag in vrijheid gesteld. De geconsigneerde directeur tekent hiertoe het bevel onmiddellijke invrijheidstelling.
Bij het in vrijheid stellen van een jeugdige gedurende de avonduren moet naar het tijdstip gehandeld worden: als de jeugdige zelf geen bezwaar heeft om nog een nacht in de inrichting door te brengen en/of indien er geen (openbaar) vervoer meer beschikbaar is, wordt de invrijheidstelling tot de volgende ochtend uitgesteld. Dit in overleg met de jeugdige en de afspraken worden vastgelegd en ondertekend door de jeugdige. Weigert de jeugdige akkoord te gaan met de extra nacht in de inrichting dan beslist de geconsigneerde directeur hierover.
8. De gedetineerde/de jeugdige kan in beginsel op eigen gelegenheid de penitentiaire inrichting/justitiële jeugdinrichting verlaten (ook bij invrijheidstelling ten behoeve van een verblijf in een kliniek), tenzij door het Openbaar Ministerie anders is aangegeven op het bevel. De gedetineerde/de jeugdige wordt voorzien van middelen (treinkaartje of geld), zodat hij in ieder geval zijn verblijfsadres in Nederland kan bereiken.
9. Indien nodig, verricht de administratiemedewerker de eerstvolgende werkdag de administratieve afhandeling van de invrijheidstelling, bij voorkeur vóór 09.00 uur in verband met het capaciteitsbeheer. De administratiemedewerker legt daarbij alle verrichte handelingen schriftelijk vast in het BVA-dossier/het dossier van de Jongerenadministratie.
10. Bij onmiddellijke invrijheidstelling van een jeugdige informeert de administratiemedewerker zo spoedig mogelijk maar uiterlijk de eerstvolgende werkdag de gemeente waar de justitiële jeugdinrichting gevestigd is, dat de jeugdige in vrijheid is gesteld. De medewerker informeert eveneens zo spoedig mogelijk maar uiterlijk de eerstvolgende werkdag (de casusregisseur van) de Raad voor de Kinderbescherming van de Raadslocatie gelegen in de regio van de justitiële jeugdinrichting, dat de jeugdige in vrijheid is gesteld.